

Sygn. akt II CSK 368/17

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 2 lutego 2018 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Kazimierz Zawada (przewodniczący)

SSN Anna Kozłowska (sprawozdawca)

SSN Karol Weitz

w sprawie z powództwa Towarzystwa Ubezpieczeń na Życie W. Spółki Akcyjnej z siedzibą w W.

przeciwko A.S. i R. S.

o zapłatę,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej

w dniu 2 lutego 2018 r.,

skargi kasacyjnej pozwanych

od wyroku Sądu Apelacyjnego w Ł.

z dnia 29 grudnia 2016 r., sygn. akt I ACa .../16,

1. oddala skargę kasacyjną,

2. zasądza od pozwanych na rzecz powoda kwotę 2700 (dwa tysiące siedemset) zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu kasacyjnym,

3. przyznaje adw. B. Z. od Skarbu Państwa (Sądu Apelacyjnego w Ł.) kwotę 3600 (trzy tysiące sześćset) zł, podwyższoną o stawkę podatku od towarów i usług, tytułem

**wynagrodzenia za pomoc prawną udzieloną pozwanym z urzędu
w postępowaniu kasacyjnym.**

UZASADNIENIE

W postępowaniu nakazowym Towarzystwo Ubezpieczeń na Życie „W.” z siedzibą w W.domagało się zasądzenia solidarnie od A. S. i R. S. kwoty 190.967,47 zł z odsetkami od wytoczenia powództwa, na podstawie wystawionego przez pozwaną i poręczonego przez pozwanego weksla własnego, który powód wypełnił na dochodzoną kwotę. Jednocześnie powód wskazał, że z pozwaną łączyła go umowa agencyjna, na podstawie której pozwana świadczyła na jego rzecz usługi pośrednictwa ubezpieczeniowego; umowa została wypowiedziana, a powód wypełnił weksel zgodnie z porozumieniem wekslowym. Nakazem zapłaty z dnia 29 lipca 2014 r. Sąd Okręgowy w Ł.zasądził od pozwanych dochodzoną kwotę. W zarzutach od nakazu zapłaty i w nawiązaniu do powołanego już w pozwie stosunku podstawowego w postaci wiążącej a następnie rozwiązanej przez powoda umowy agencyjnej, podnieśli, że powód, mimo wielokrotnych wezwań pozwanej, nie przedstawił miarodajnego wyliczenia dochodzonej kwoty. Ponadto zarzucali, że remitent wskazany w wekslu nie istnieje i podnieśli zarzut potrącenia z wierzytelnością pozwanej z tytułu składek uiszczonych przez nich powodowi z tytułu zawartych umów.

Wyrokiem z dnia 31 marca 2016 r. Sąd Okręgowy w Ł. utrzymał nakaz zapłaty w mocy i orzekł o kosztach sądowych i kosztach procesu. W motywach rozstrzygnięcia Sąd ustalił, że pozwana i H. Życie Towarzystwo Ubezpieczeń S.A. w W. byli związani umową, w ramach której pozwana świadczyła, usługi pośrednictwa ubezpieczeniowego, co obejmowało czynności faktyczne związane z pozyskiwaniem klientów, wykonywaniu czynności zmierzających do zawarcia umów ubezpieczenia i z wykonywaniem tych umów. Pozwana pobierała od klientów pieniądze z tytułu składek, a za wykonane czynności przysługiwała jej prowizja, której sposób ustalania był szczegółowo unormowany w umowie. W umowie uregulowano również przypadki, kiedy agent miał obowiązek zwrotu prowizji, m.in. w razie rozwiązania umowy. Zawierając umowę w dniu 13 kwietnia 2012 r. pozwana podpisała weksel in blanco i strony sporządziły deklarację wekslową, z której wynikało, kiedy i na jaką kwotę weksel będzie mógł być wypełniony.

W deklaracji wekslowej jak miejsce płatności wskazano W., weksel w charakterze poręczyciela za wystawcę jak i porozumienie wekslowe podpisał pozwany, mąż pozwanej. Powód w dniu 18 listopada 2013 r. wypowiedział pozwanej umowę ze skutkiem natychmiastowym, z uwagi na działanie pozwanej na jego szkodę przez przedłożenie dokumentacji poświadczającej nieprawdę o okolicznościach sporządzenia wniosków o zawarcie umowy ubezpieczenia oraz oświadczeń woli klientów, w z góry powziętym zamiarze osiągnięcia korzyści majątkowej w postaci prowizji. Jednocześnie dokonał ustalenia wzajemnych zobowiązań stron za okres rozliczeniowy od września 2012 r. do lutego 2014 r., z którego wynikało, że pozwana zobowiązana jest do zwrotu kwoty 190.967,47 zł. Wobec nie uregulowania tej kwoty, powód wypełnił weksel. W wekslu wskazano, że zapłata nastąpi w dniu 4 lipca 2014 r. bez protestu na zlecenie H. Towarzystwo Ubezpieczeń S.A. w W., a jako miejsce płatności wpisano. Pozwani zostali powiadomieni o wypełnieniu weksla i wezwani do zapłaty, czego nie uczynili.

W dniu 30 grudnia 2013 r. spółka H. Towarzystwo Ubezpieczeń S.A. w W. przejęła spółkę Towarzystwo Ubezpieczeń na Życie „W.” S.A. przez przeniesienie całego majątku spółki „W.” na rzecz spółki H. i następnie spółka H. zmieniła nazwę na Towarzystwo Ubezpieczeń na Życie „W.” S.A.

Sąd Okręgowy odnosząc się do zarzutów pozwanych podniesionych przeciwko wekslowi, twierdzenia o nieważności weksla z powodu, jak twierdzili, nieistnienia wskazanego na wekslu remitenta ocenił jako chybione, biorąc pod uwagę przekształcenia powoda udokumentowane w toku procesu. Ponadto pozwani nie wykazali okoliczności wskazujących na niezgodność weksla z zawartym porozumieniem.

W związku z zarzutami pozwanych związanych ze stosunkiem podstawowym dotyczących wysokości kwoty, na jaką weksel został wypełniony, Sąd pierwszej instancji dopuścił dowód z opinii biegłej z zakresu księgowości, która dokonała stosownego obliczenia; wynikało z niego, że pozwana jest zobowiązana do zwrotu powodowi kwoty 192.717,47 zł. Opłacone przez pozwaną składki z zawartych przez nią polis wyniosły 240.270 zł. W związku z zarzutem potrącenia, Sąd Okręgowy wskazał, że zgodnie z art. 493 § 3 k.p.c. do potrącenia mogły zostać

przedstawione tylko wierzytelności udowodnione dokumentami, o których mowa w art. 485 k.p.c. Pozwana takich dokumentów nie przedstawiła, przy czym nawet nie wskazała, do jakiej kwoty podnosi zarzut potrącenia, nie złożyła też oświadczenia o potrąceniu. W tej sytuacji Sąd Okręgowy utrzymał nakaz zapłaty w całości w mocy mając na uwadze, że pozwana odpowiada jako wystawca weksla a pozwany jako poręczyciel wekslowy.

W apelacji od tego wyroku pozwani zarzucili, że weksel jest nieważny, ponieważ wskazuje nieistniejącego remitenta, wskazuje inne miejsce płatności niż ustalone w porozumieniu wekslowym, twierdzili, że bezzasadnie nie uwzględniono zarzutu potrącenia i „z ostrożności procesowej”, pełnomocnik pozwanych podniósł zarzut potrącenia ich wierzytelności w kwocie 240.270 zł z tytułu uiszczonych składek, z wierzytelnością dochodzoną przez powoda ze stosunku podstawowego. W ocenie skarżących nakaz zapłaty został wydany mimo braku ku temu podstaw, co powodowało, że ograniczenia wynikające z przepisów kodeksu postępowania cywilnego dotyczące postępowania nakazowego nie miały w sprawie zastosowania.

Wyrokiem z dnia 29 grudnia 2016 r. Sąd Apelacyjny w Ł. oddalił apelację pozwanych. W odniesieniu do zarzutu nieistnienia remitenta wskazanego w wekslu odwołał się do treści art. 485 § 2 k.p.c., z którego wynika, że nakaz zapłaty na podstawie weksla może być wydany w razie przejścia prawa z weksla, jeżeli przejście to, o ile nie wynika z weksla, będzie wykazane dokumentami i wskazał, że z ustaleń dokonanych w sprawie wynikało, iż remitent zmienił tylko nazwę, a jego tożsamość została potwierdzana dokumentami.

W odniesieniu do miejsca płatności, innego w deklaracji wekslowej niż w wekslu, Sąd Apelacyjny ocenił, że ten element weksla nie ma na tyle doniosłego charakteru, aby jego błędne oznaczenie w wekslu mogło skutkować nieważnością weksla.

W związku z zarzutami apelacji związanymi ze stosunkiem podstawowym, Sąd Apelacyjny zwrócił uwagę na ograniczenia dowodowe w postępowaniu nakazowym wynikające z art. 493 k.p.c., wskazał na ustalenia wynikające z opinii biegłej księgowej, skutecznie niezakwestionowane przez skarżących, a w zakresie potrącenia zwrócił uwagę, że materialnoprawne oświadczenie o potrąceniu

wierzytelności w kwocie 240.270 zł pozwani złożyli stronie powodowej dopiero w postępowaniu apelacyjnym i dla wykazania, że wierzytelność w tej wysokości im przysługuje nie powoli żadnych dowodów.

W skardze kasacyjnej od wyroku Sądu Apelacyjnego pozwani zarzucili naruszenie art. 233 § 1 w związku z art. 328 § 2 k.p.c. polegające na błędnej analizie materiału dowodowego, sprzecznej z zasadami logicznego rozumowania i doświadczenia życiowego oraz brak wskazania faktów i dowodów na podstawie, których sąd przyjął, że weksel in blanco został wypełniony prawidłowo przez podmiot do tego uprawniony, następnie zarzucili naruszenie art. 233 § 1 k.p.c. w związku z art. 391 oraz art. 378 i 382 k.p.c. polegające na przejęciu przez sąd drugiej instancji za własne ustaleń faktycznych bez merytorycznych rozważań, w sytuacji, gdy zarzuty apelacji obejmowały sprzeczność ustaleń sądu ze zgromadzonym materiałem dowodowym, co doprowadziło do nierozpoznania zarzutów apelacji. Skarżący zarzucili również naruszenie art. 485 § 2 w związku z art. 496 k.p.c. przez uznanie, że weksel przedstawiony przez powoda stanowił ważny dokument stanowiący w rozumieniu tych przepisów podstawę do wydania nakazu zapłaty w postępowaniu nakazowym oraz naruszenie art. 493 § 3 k.p.c. przez wadliwe przyjęcie, że do potrącenia mogą być przedstawione tylko wierzytelności udowodnione dokumentami wskazanymi w art. 485 k.p.c.

W ramach podstawy naruszenia prawa materialnego skarżący zarzucili naruszenie art. 10 prawa wekslowego w związku z art. 65 k.c. przez błędną wykładnię i uznanie, że weksel in blanco został wypełniony zgodnie z deklaracją wekslową przez podmiot do tego uprawniony.

We wnioskach kasacyjnych skarżący domagali się uchylecia zaskarżonego wyroku i przekazania sprawy Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Przypomnieć należy, że wobec jednoznacznej treści art. 398³ § 3 k.p.c., z procesowej podstawy kasacyjnej wyłączone są te przepisy, które bezpośrednio dotyczą podstawy faktycznej wyrokowania i oceny dowodów. W świetle powołanego przepisu oznacza to, że niedopuszczalne są zarzuty dotyczące naruszenia tych przepisów, które regulują ustalenie faktów. Nie budzi wątpliwości,

że takim przepisem jest art. 233 § 1 k.p.c. który skarżący uczynili trzonem dwóch pierwszych zarzutów procesowych, przy czym związane z nim dalsze przepisy ani w podstawach skargi ani w uzasadnieniu tych podstaw nie uzyskały samodzielnej funkcji stąd nie budzi wątpliwości, że tak skonstruowanie zarzuty są niedopuszczalne, w związku z czym ich zasadność nie podlega badaniu i ocenie.

Niedopuszczalność tych zarzutów oznacza, że Sąd Najwyższy może rozważyć zasadność pozostałych zarzutów procesowych i naruszenia prawa materialnego tylko w odniesieniu do ustalonego przez sąd pierwszej instancji stanu faktycznego sprawy, którym pozostaje związany (art. 398¹³ § 2 k.p.c.).

Twierdzenia o nieważności weksla lub wypełnienia go niezgodnie z porozumieniem są zarzutami prawa materialnego. Z nieważnością weksla mielibyśmy do czynienia w sytuacji, w której weksel wskazywałby, uwzględniając okoliczności sprawy, remitenta, który nie istnieje. Takie stanowisko pozwani zajmowali w toku instancji, zważywszy, że zgodnie z treścią weksla remitentem jest H.. Towarzystwo Ubezpieczeń S.A., a nie powód.

Nie budzi wątpliwości, że w świetle art. 101 w związku z art. 102 prawa wekslowego do koniecznych wymagań decydujących o zachowaniu formy weksla własnego, czyli o możliwości uznania dokumentu za weksel własny, jest określenie w dokumencie osoby, na której rzecz lub na której zlecenie zapłata ma być dokonana, zwanej "wekslobiorcą" lub "remitentem". Osoba ta jest pierwszym wierzycielem wekslowym. W wekslu *in blanco* osobę tę należy oznaczyć wypełniając otrzymany blankiet. W konsekwencji, podstawą ustalenia, kto jest w danym przypadku remitentem, może być tylko tekst weksla i osoba w tym charakterze wpisana na wekslu jest formalnie legitymowana wekslowo. Posiadacz weksla bez legitymacji formalnej nie jest jednak pozbawiony możliwości dochodzenia wyrażonej w wekslu wierzytelności, musi jednak wówczas udowodnić nabycie praw z weksla w inny sposób. Ma również możliwość dochodzenia wyrażonej w wekslu wierzytelności w postępowaniu nakazowym, o ile udowodni swoje prawo za pomocą odpowiednich dokumentów, o których mowa w art. 485 § 2 k.p.c. Dotyczy to również posiadacza weksla w sytuacji, gdy między nim a remitentem wskazanym w wekslu zachodzi tożsamość materialna.

Legitymacja materialna powoda została wykazana na podstawie dokumentów urzędowych w postaci odpisu aktualnego z rejestru przedsiębiorców Krajowego Rejestru Sądowego, a także na podstawie danych ujawnionych w Monitorze Sądowym i Gospodarczym nr 3/2014. Wynikało z nich, że spółka H. Towarzystwo Ubezpieczeń S.A., po połączeniu w trybie art. 492 § 1 pkt 1 k.s.h., ze spółką Towarzystwo Ubezpieczeń na Życie „W.” S.A., zmieniła nazwę na Towarzystwo Ubezpieczeń na Życie „W.” S.A.; wpisu połączenia do rejestru KRS dokonano w dniu 30 grudnia 2013 r. Powyższe wskazywało, że powód jest wierzycielem wekslowym i był uprawniony do uzupełnienia weksla, zgodnie z porozumieniem wekslowym..

Zgodzić się należy ze skarżącymi, że weksel został uzupełniony niezgodnie z porozumieniem wekslowym w zakresie miejsca płatności. W deklaracji wekslowej strony jako miejsce płatności wskazały W., a w wekslu wskazano Ł.

Artykuł 1 prawa wekslowego określa ustawowe, obligatoryjne elementy weksla trasowanego a art. 101 tego prawa określa ustawowe elementy weksla własnego. Ich brak przesądza o niemożności zakwalifikowania dokumentu jako weksla trasowanego lub własnego. Rygorystyczne przestrzeganie wymagań w zakresie istnienia tych elementów na wekslu i bezwzględne określenie w art. 2 prawa wekslowego skutków ich braku, stanowi przejaw formalizmu prawa wekslowego, będącego korelatem surowości odpowiedzialności wekslowej oraz daleko idących skutków uznania dokumentu za weksel. Zarówno przy wekslu trasowanym jak i wekslu własnym miejsce płatności stanowi element ustawowy weksla. Zwraca jednak uwagę, że w razie braku w dokumencie elementów weksla wymienionych w punktach 1, 4, 5 i 7 art. 1 prawa wekslowego, art. 2 dopuszcza sanację tych braków, wskazując jak braki te wyklądać. Pozwala to na wniosek, że miejsce płatności, mimo że stanowi element konieczny, konstytuujący dokument jako weksel, nie pełni tak doniosłej funkcji jak pozostałe jego elementy objęte punktami 1, 2, 3, 6 i 7 art. 1, których brak oraz brak daty wystawienia weksla, przesądzają o formalnej nieważności weksla.

Weksel stanowiący podstawę dochodzonej kwoty zawierał wszystkie objęte art. 1 w związku z art. 101 prawa wekslowego, niezbędne ustawowo elementy,

wskazywał również miejsce płatności, brak zatem było podstaw do przyjęcia, że jest nieważny, że zobowiązanie wekslowe nie powstało. Deklaracja wekslowa nie jest przesłanką ważności weksla ani też sama przez się nie wpływa na powstanie zobowiązania wekslowego. Deklaracja stanowi jedynie zabezpieczenie dla wystawcy sposobu wypełnienia weksla i daje podstawy do ewentualnej obrony przez roszczeniami remitenta. Zagadnienie, zatem niezgodności wypełnienia weksla z treścią porozumienia wekslowego sytuuje się nie w płaszczyźnie ważności weksla, ale, otwierając dłużnikowi drogę do podniesienia takiego zarzutu (art. 10 prawa wekslowego) oddziałuje na zakres odpowiedzialności wystawcy weksla *in blanco*. Nie ma wystarczających podstaw do przyjęcia, że w razie wypełnienia weksla *in blanco* przez jego odbiorcę niezgodnie z otrzymanym upoważnieniem, zobowiązanie wekslowe osoby, która weksel wręczyła, w ogóle nie powstaje. Uzasadnione jest natomiast wnioskowanie, że zobowiązanie wekslowe powstaje w granicach określonych porozumieniem, co oczywiście wiąże się z kwestią, jakiego rodzaju niezgodność z deklaracją wystąpiła. Na przykład niezgodność sumy wekslowej może uzasadniać odmowę zapłaty w całości albo ponad kwotę ustaloną w deklaracji (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 26 stycznia 2001 r. II CKN 25/00, OSNC 2001 r., z. 7-8, poz. 117). O tym czy odpowiedzialność wekslowa powstaje oraz jaki jest jej zakres decyduje więc nie sam fakt niezgodności z deklaracją, ale rodzaj niezgodności jaki wystąpił.

Niezgodność w zakresie miejsca płatności pomiędzy treścią porozumienia wekslowego a treścią weksla nie wpływa na ważność zobowiązania wekslowego. To natomiast, czy oddziałuje i w jaki sposób na zakres odpowiedzialności wystawcy i poręczyciela, zależy od związku miejsca płatności z zobowiązaniem. Miejsce płatności decyduje: a) o zastosowaniu właściwego kalendarza, jeżeli występowałyby kalendarze różne dla miejsca wystawienia i dla miejsca płatności weksla (art. 37), b) o zastosowaniu właściwej waluty, jeżeli weksel wystawiono na walutę, która nie jest walutą miejsca płatności (art. 41), c) o skutkach zobowiązania akceptanta weksla (art. 79), d) o ocenie dopuszczalności częściowego przyjęcia sumy wekslowej na podstawie prawa kraju miejsca płatności (art. 82), e) o stosowaniu formy i terminu protestu oraz innych czynności zachowawczych według prawa kraju, w którym mogą być

one dokonane (art. 83), f) o prawie kraju, które ma zastosowanie w razie zaginięcia lub kradzieży weksla (art. 84). W okoliczności sprawy żaden z tych przypadków nie ma doniosłości prawnej. Pozostaje jedynie kwestia przedstawienia weksla do zapłaty, co powinno nastąpić w miejscu płatności (art. 38) oraz kwestia właściwości miejscowej sądu (art. 37¹ § 1 k.p.c.), z uwagi na to, że powództwo, przeciwko zobowiązanemu z weksla lub czeku można wytoczyć przed sąd miejsca płatności. Gdyby weksel został uzupełniony zgodnie z porozumieniem powództwo powinno być wytoczone przed sąd w W. albo przed sąd właściwości ogólnej pozwanych, czyli sąd w P., a zostało wytoczone przed sąd w Ł.

Nie jest jasne, czy weksel został pozwany przedstawiony do zapłaty. Jeżeli posiadacz weksla zaniedbał przedstawienia weksla do zapłaty w terminie i w miejscu płatności (art. 38), przyjmuje się, że w odniesieniu do wystawcy i poręczyciela za wystawcę, w stosunku, do których w takim wypadku nie traci on roszczeń, przedstawianie do zapłaty następuje w dniu, w którym dłużnik, w toczącym się procesie przed sądem zapoznał się z wekslem znajdującym się w aktach sprawy, co zwykle jest związane z datą wniesienia przez niego zarzutów od nakazu zapłaty (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 23 listopada 2004 r., I CK 224/04 i z dnia 31 marca 2006 r., IV CSK 132/05, nie publ.). Skutkiem prawidłowego przedstawienia weksla do zapłaty jest stan opóźnienia dłużnika od dnia płatności weksla, w przeciwnym razie opóźnienie powstaje dopiero po dacie przedstawienia weksla do zapłaty.

Biorąc pod uwagę treść deklaracji wekslowej, przedstawienie do zapłaty powinno nastąpić w W., jak też, przed innym sądem, tym, który byłby właściwy gdyby weksel wypełniono zgodnie z treścią porozumienia, nastąpiłoby zapoznanie się pozwanych z wekslem. Powyższe stwierdzenia a więc inne miejsce płatności i w konsekwencji inny sąd jako właściwy (art. 37¹ k.p.c.) nie wynikają jednak z tekstu weksla, ale są, w okolicznościach sprawy, tylko efektem wniosku o tym, jakie skutki wynikłyby dla stron, gdyby treść weksla była zgodna z porozumieniem wekslowym. Jak już wyżej wskazano, jeżeli weksel, zawiera odmienne postanowienia, niż poczynione w porozumieniu wekslowym, i przez to stwarza się sytuacja niekorzystna dla dłużnika wekslowego, to

może to prowadzić do udzielenia dłużnikowi ochrony, a więc można przyjąć, że są podstawy do ograniczenia jego odpowiedzialności. Zarysowana sytuacja faktyczna mogłaby uzasadniać zarzut, że gdyby doszło do uzupełnienia weksla zgodnie z porozumieniem wekslowym to opóźnienie, a więc i obowiązek zapłaty odsetek za opóźnienie od sumy wekslowej, powstałoby w innej dacie, późniejszej niż przyjęta przez sądy w sprawie. Jakakolwiek jednak ingerencja w treść zaskarżonego wyroku we wskazanym kierunku nie jest możliwa z uwagi na brak stosowanych zarzutów. Podkreślić należy, że pozwani nie kwestionowali daty płatności odsetek za opóźnienie dochodzonych i zasądzonych od daty wniesienia pozwu to jest od 15 lipca 2014 r.

Odnosząc się do pozostałych zarzutów skargi kasacyjnej zauważa się, że nietrafne jest stanowisko pozwanych, że w sprawie nie było podstaw do rozpoznania sprawy w postępowaniu nakazowym i w konsekwencji do wydania nakazu zapłaty. Ze stanowiska skarżących wynika, że wyrażali oni takie przekonanie uważając, że weksel budzi wątpliwości, co do autentyczności, treści w tym sumy wekslowej i miejsca płatności. Ponieważ pozwani nie podważyli skutecznie ustalenia sądów dokonanego na podstawie opinii biegłej z zakresu księgowości, co do wysokości kwoty, na którą weksel mógł być wystawiony z racji istniejących w stosunku do pozwanej roszczeń ze stosunku podstawowego, wyjaśnione też zostały kwestie istnienia podmiotu materialnie uprawnionego do wypełnienia weksla i miejsca płatności weksla, istnienie ważnego zobowiązania wekslowego nie nasuwa wątpliwości. Kwestionowanie rozpoznania sprawy w postępowaniu nakazowym było, zatem nieuzasadnione.

W związku z przedstawieniem przez pozwaną do potrącenia z wierzytelnością wekslową własnej wierzytelności, zauważa się, że materialoprawne oświadczenie o potrąceniu zostało złożone dopiero w postępowaniu apelacyjnym i w związku z tym pozwana w apelacji podniosła zarzut potrącenia. Wysokość przedstawionej do potrącenia wierzytelności oznaczyła na kwotę 240 270 zł, wynikającą, jak twierdziła, z opinii, jaką biegła z zakresu księgowości wydała w postępowaniu przed sądem pierwszej instancji; wskazana kwota jest sumą opłaconych składek z zawartych przez pozwaną polis, według stanowiska pozwanej podlegającą zwrotowi. Zgodzić należy się z pozwaną,

że oświadczenie materialoprawne o potrąceniu mogło być złożone w postępowaniu apelacyjnym. Potrącenie jest prawem i jego wykonanie nie jest zdarzeniem ze sfery faktów. Skorzystanie z tego prawa przez pozwanego powoduje, że dopiero wtedy powstaje obowiązek procesowy pozwanego przedstawienia sądowi, że złożył przedmiotowe oświadczenie woli, jak i przedstawienie faktów wskazujących, że potrącenia nastąpiło (art. 3 k.p.c.). Skarżąca jednak pomija, że z art. 493 § 3 k.p.c. wynika, iż do potrącenia mogą być przedstawione tylko wierzytelności udowodnione dokumentami, o których mowa w art. 485 k.p.c. (por. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 13 października 2005 r. III CZP 56/05, OSN 2006, z. 7-8, poz.119). Jest to, więc warunek procesowy do wystąpienia ze skutecznym zarzutem procesowym potrącenia, w sprawie, w której został wydany nakaz zapłaty. Opinia biegłej, z treści, której pozwani wywodzą twierdzenia o przysługiwaniu wierzytelności wzajemnej nie mieści się żadnej kategorii dokumentów wymienionych w art. 485 k.p.c.; dodać można, że opinia biegłego sporządzona na piśmie w postępowaniu sądowym nie ma cech dokumentu urzędowego w rozumieniu art. 244 k.p.c.

Przeniesienie sporu, po złożeniu zarzutów od nakazu zapłaty, na płaszczyznę stosunku podstawowego, nie oznacza, że dochodzi do zmiany powództwa. Przedmiotem postępowania jest nadal to samo roszczenie wekslowe, a okoliczności faktyczne wynikające z tego stosunku rozstrzygają o tym czy i w jakim zakresie podniesione przez dłużnika zarzuty, oparte na stosunku cywilnoprawnym (art. 16) lub na zawartym przez strony porozumieniu, co do uzupełnienia weksla wystawionego *in blanco* (art.10) czynią roszczenie wekslowe powoda bezzasadnym. Wynika z tego, że zarówno zarzuty podniesione przez dłużnika, jak i twierdzenie faktyczne powoda zgłaszane na ich odparcie mogą się obracać wyłącznie w granicach roszczenia objętego wekslem (zob. uchwałę składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego, zasadę prawną, z dnia 7 stycznia 1967 r., III CZP 19/66, OSNCP 1968, Nr 5, poz. 79, uchwałę połączonych Izb: Izby Cywilnej oraz Izby Pracy i Ubezpieczeń Społecznych Sądu Najwyższego z dnia 24 kwietnia 1972 r., III PZP 17/70, OSNCP 1973, Nr 5, poz. 72, wyrok z dnia 31 maja 2001 r., V CKN 264/00, nie publ.). Twierdzenie, zatem skarżących, że odwołanie się do

stosunku podstawowego zmienia charakter postępowania w sposób uchylający uregulowanie wynikające z art. 493 § 3 w związku z art. 485 k.p.c. jest nietrafne.

Z przedstawionych przyczyn orzeczono jak w sentencji (art. 398¹⁴ k.p.c.).

O kosztach postępowania kasacyjnego orzeczono na podstawie art. 98 § 1 i 3 k.p.c. w związku z § 2 pkt 6 i § 10 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (Dz.U. z 2015 r., poz. 1800) ze zmianą wynikającą z rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r. zmieniającego rozporządzenie w sprawie opłat za czynności adwokackie (Dz.U. z 2016 r., poz. 1668).

O wynagrodzeniu należnym ustanowionemu w postępowaniu kasacyjnym pełnomocnikowi pozwanych orzeczono na podstawie § 8 pkt 6 i § 16 ust. 4 pkt 1 oraz § 4 ust. 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu (Dz.U. z 2016 r., poz. 1714).

kc